

الله
الرحمن الرحيم
الحمد لله

دانشکده بهداشت

گزارش نهایی پایان نامه تحقیقاتی

عنوان

طراحی و اعتبارسنجی مدل کمک های اولیه روانشناختی به امدادگران در چرخه حوادث و بلایا

استاد (اساتید) راهنما

دکتر رضا بیدکی - دکتر حمید رضا خانکه

استاد (اساتید) مشاور

دکتر عباس عبادی - دکتر احمد حاجبی

دکتر عباسعلی دهقانی - دکتر عباس استاد تقی زاده

نام و نام خانوادگی دانشجو

مریم عزیزی

نیمسال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰

تقدیم و اهداء:

✓ تقدیم به پدر و مادر بزرگوار، فداکار و مهربانم به پاس تمامی زحمات همیشگی و بی دریغ شان.

✓ تقدیم به همسر و پسران مهربانم را دمهر و مهرداد نازنینم برای همه ی همراهی هایشان در تمامی مراحل تحصیلی ام.

✓ تقدیم به تمامی ارائه کنندگان خدمات طب سلامت و به ویژه خدمات پیش بیمارستانی به خاطر همه ی گذشت و فداکاری شان در حرفه ی شریف، حیاتی و انسانی اورژانس و فوریت ها.

تقدیر و تشکر:

✓ باتشکرو سپاس فراوان از اساتید برجسته و بزرگوار،
بزرگوار جناب آقای دکتر خانکه و جناب آقای دکتر بیدکی
برای تمامی بزرگواری ها و رهنمودهای دلسوزانه شان
در مراحل تحصیلی.

✓ باتشکرو سپاس فراوان از اساتید بزرگوارم جناب آقای
دکتر عبادی، مرد بزرگ اخلاق، جناب آقای دکتر حاجبی
و استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر تقی زاده برای همه ی
رهنمودهای کارساز و بی دریغ شان در تمامی مراحل
تحصیلی.

✓ باتشکرو سپاس ویژه از استاد گرانقدرم جناب آقای
دکتر عباسعلی دهقانی که بی شک حمایت برای تمامی
راهنمایی های بزرگوارانه و ارزنده شان در مراحل
مختلف تدوین رساله.

✓ با تشکر ویژه از مرد بزرگ و چراغ روشنی بخش
دانشکده بهداشت یزد، جناب آقای دکتر احرامپوش که بی
شک و خالصانه اگر حمایت های بی دریغ ایشان نبود
بنده قادر به ادامه ی کار نبودم. از خداوند برایشان
سلامتی و طول عمر با عزت خواهانم

✓ تقدیر و تشکر از تمامی ارائه کنندگان خدمات طب سلامت
و اورژانس، به ویژه مشارکت کنندگان در این پژوهش که
تجارب و دیدگاه های ارزشمند خود را با گشاده دستی
و مهربانی در اختیار این پژوهش قرار دادند.

خلاصه فارسی

مقدمه: پرسنل پیش بیمارستانی (PHP) که تحت فشار شدید، شرایط پیچیده و نا ایمن در حوادث کار می کنند، خود از قربانیان حوادث فاجعه بار به حساب می آیند و از طرفی بین تجربه کردن حوادث آسیب زا و مشکلات بهداشت روانی رابطه وجود دارد. بنابراین، مطالعه حاضر با هدف طراحی و اعتبارسنجی مدل کمک های اولیه روانشناختی به امدادگران در چرخه حوادث و بلایا انجام شده است.

روش: مطالعه حاضر در دو فاز تئوری زمینه ای و مدل تجویزی انجام شد. در فاز اول مطالعه، داده ها با استفاده از مصاحبه بدون ساختار، یادداشت در عرصه و یادآورنویسی جمع آوری شد. این پژوهش با روش نظریه پایه یابسترزاد (گرانددتئوری) براساس رویکرد کوربین و اشتراوس (۲۰۱۵) انجام شد. نمونه گیری به صورت هدفمند و سپس مبتنی بر مفاهیم و نظریه ی شکل گرفته، به سمت نمونه گیری نظری پیش رفت. تعداد ۲۴ مصاحبه عمیق نیمه ساختارمند از تکنسین فوریت های پزشکی از آبان ۹۷ تا آذر ۹۹ انجام شد. همچنین از مشاهده، داده های منتج از مکتوبات و رسانه ها نیز استفاده شد. داده ها در قالب فایل های متنی درآمد و پس از کدبندی، بر اساس رویکرد کوربین و اشتراوس ۲۰۱۵ با استفاده از روش مقایسه مداوم واکاوی شدند. در فاز دوم مطالعه، مدل تجویزی توانمندسازی روانشناختی به روش واکر و اوانت (۲۰۱۹) طراحی شد.

یافته ها: نتایج تجزیه و تحلیل داده های مصاحبه شامل ۲۵۱۵ کد اولیه بود. تجزیه و تحلیل مستمر و مقایسه ای داده ها مبتنی بر تفاوت ها و شباهت ها منجر به تولید ۲۲ زیر طبقه و ۷ طبقه و ۳ طبقه اصلی شد که شامل «خدمت با مشقت»، «پیشانی روانشناختی»، «پیامدهای پیشانی روانشناختی» هستند. بر همین اساس، نظریه فرسودگی در پیشانی روانشناختی به دنبال دغدغه اصلی پیشانی روانشناختی پرسنل پیش بیمارستانی در صحنه حادثه شکل گرفت. با استفاده از این نظریه، مدل عملیاتی خود توانمندسازی روانشناختی طراحی گردید که مفاهیم آن شامل محیط توانمندساز، خود مراقبتی مشارکتی و توانمندی است.

نتیجه‌گیری: امید است سیاست‌گذاران حوزه بلایا با بهره‌گیری از نتایج حاصل از این مطالعه به صورت اصلاح‌چالش‌های سازمانی و حرفه‌ای که زمینه‌ساز خدمت‌رسانی با مشقت را فراهم می‌کند و نیز آموزش راهکارهای مسئله‌مدار استفاده‌شده در امدادگران با تجربه در مواجهه با پریشانی روانشناختی به افراد مبتدی و پیگیری وضعیت روانشناختی امدادگران، بتوانند زمینه‌ساز آمادگی بیشتر امدادگران در صحنه حوادث و کاهش کمتر عواقب ناکارآمد حوادث آسیب‌زا در آنان گردد. به‌کارگیری مدل مطالعه حاضر می‌تواند گامی در راستای توانمندسازی روانشناختی امدادگران در حوادث و بلایا باشد و توصیه می‌شود مطالعه‌ای مشابه با در نظر گرفتن کلیه کارکنان امدادی انجام شود و فرضیات حاصل از مطالعه حاضر در موقعیت‌های مختلف آزمون شود.

واژه‌های کلیدی: اورژانس پیش‌بیمارستانی، پرسنل، خدمت‌رسانی، پیامدهای روانشناختی، پریشانی روانشناختی، پرسنل پیش‌بیمارستانی، فرسودگی

فهرست مطالب

فصل اول

- ۱..... بیان مسئله، ضرورت و اهمیت پژوهش
- ۱۲..... اهداف و سوالات پژوهش

فصل دوم

- ۱۴..... فلسفه هدایت کننده پژوهش
- ۱۹..... مفاهیم
- ۵۸..... مروری بر متون و مطالعات

فصل سوم

- ۶۷..... روش پژوهش
- ۷۰..... مشارکت کنندگان
- ۷۲..... روش انتخاب مشارکت کنندگان
- ۷۳..... محیط پژوهش
- ۷۴..... روش جمع آوری داده ها
- ۸۱..... روش تجزیه و تحلیل (واکاوی) داده ها

دقت و اعتبار علمی یافته ها..... ۸۹

ملاحظات اخلاقی..... ۹۶

محدودیت های پژوهش..... ۹۷

فصل چهارم

ویژگی های فردی مشارکت کنندگان..... ۹۹

تحلیل برای مفاهیم..... ۱۰۳

تحلیل برای ساختار..... ۱۴۷

تحلیل برای فرآیند..... ۱۵۲

طبقه مرکزی..... ۱۵۸

شرحی بر مفاهیم اصلی شکل گرفته در پژوهش..... ۱۵۹

داستان تحلیلی..... ۱۶۴

نظریه پژوهش..... ۱۶۵

فصل پنجم

بحث و تفسیر یافته های پژوهش..... ۱۶۷

مقایسه نظریه پژوهش با نظریه های دیگر..... ۱۸۲

نتیجه گیری نهایی.....	۱۹۱
پیشنهادهات برای پژوهش های بعدی.....	۱۹۵
اهمیت و کاربردیافته ها.....	۱۹۶
پیشنهادهاتی برای ارتقای خدمات پیش بیمارستانی.....	۱۹۹
فهرست منابع.....	۲۰۱

فهرست جداول، و تصاویر

فهرست جداول

- جدول ۱-۲: نمونه از مدل های مرتبط با پریشانی یا بهزیستی در محیط های شغلی..... ۲۸
- جدول ۳-۱. نمونه ای از گویه ها، کدهای استخراجی مرتبط و گروه بندی..... ۲۵
- جدول ۴-۱. ویژگی های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان..... ۳۰
- جدول ۴-۲. طبقات اصلی و زیر طبقات مربوطه..... ۳۹
- جدول ۴-۳. طبقه اصلی بازدارنده های خدمات پیش بیمارستانی و زیر طبقات مرتبط..... ۱۵۰
- جدول ۴-۴. طبقه اصلی پیامدهای پریشانی روانشناختی و زیر طبقات مرتبط..... ۱۵۸

فهرست شکل ها و تصاویر

- شکل ۲-۱. چارچوب مفهومی استرس، پریشانی و بیماری های روانپزشکی..... ۲۲
- شکل ۲-۲. مدل استرس-دیسترس سلیه..... ۲۳
- شکل ۲-۳. سه بعد فرسودگی شغلی..... ۲۷
- شکل ۲-۴. چرخه مدیریت بحران..... ۳۳
- شکل ۲-۵. مدل تناسب شخص-محیط..... ۴۲
- شکل ۲-۶. مدل میانجی..... ۴۳

- شکل ۲-۷. مدل تقاضای شغلی منابع (JD-R) ۴۴
- شکل ۲-۸. مدل تقاضا-کنترل شغلی ۴۶
- شکل ۲-۹. مدل ویژگی های شغلی هاکنم و اولدما ۴۷
- شکل ۴-۱. عوامل زمینه ساز خدمت رسانی با مشقت در عرصه ی حوادث و بلایا ۱۰۸
- شکل ۴-۲. فرایند تکاپو برای مقابله با پریشانی روانشناختی صحنه حادثه ۳۵
- شکل ۴-۳. نظریه ی فرسودگی در پریشانی روانشناختی ۲۰۱
- شکل ۵-۱. مدل پایه ای انگیزش ۲۳۱
- شکل ۵-۲. مدل انگیزش و بهداشت روانی هرتزبرگ ۲۳۳
- شکل ۵-۳. مدل نظریه برابری آدامز ۲۳۴
- شکل ۵-۴. قرارگیری برخی مفاهیم نظریه چرخش مراقبت در مدل برابری آدامز ۲۳۵
- شکل ۵-۵. مدل ویژگی های شغلی هاکنم و اولدهام ۲۳۷
- شکل ۵-۶. مدل تقاضای شغلی منابع ۲۴۰
- شکل ۵-۷. مدل تقاضا-کنترل شغلی ۲۴۲
- شکل ۵-۸. مدل ویژگی های شغلی هاکنم و اولدما ۲۴۳

فصل اوّل

کلیّات پژوهش